

III. Összefoglalás. a) Az olvasmány tartalmának elmondása.

b) Házi feladat: Segítettem osztálytársamon!

1947. január 2. hete.

Általános iskola IV. osztály.

A tanítás anyaga: Bársony István: *Apró koldusok* című olvasmányának tárgyalása.

I. Előkészítés a) Számonkérés. A legutóbbi olvasmánytárgyalási órán olvasott olvasmány (költemény) tartalmának elmondása, alapgondolatának felújítása. A házi feladat számonkérése.

b) Ráhangolás. Nemcsak szegény emberek vannak, akiket segíteni kellene, hanem állatok is. Tudjátok-e, mikre gondoltok? Milyen madarakat ismertek a ház körül? Mondjátok olyanokat, amelyek nem mennek el a tél elől melegebb hazába, hanem hűen kitartanak velünk a rosszban is, a szenvedésben is. Bizony, gyermekek, ezek a szegény madárcák megérdemlik, hogy róluk is gondoskodjunk most, amikor az ő asztalukat betéritette Télapó fehér lepellel. Nincs élelőkamrájuk, hogy onnan egyenek, s ha mi, az emberek nem segítünk rajtuk, bizony nem élnek túl ezt a hideg telet. Akkor pedig . . . mi lesz a gyümölcsösökkel, kertekkel? Nem lesz jövőre piros alma, szőlő, körte, barack, meggy, cseresznye, s annak mindnyájan kárát valljuk. Miért? Mert ezek a szegény hűséges kis madárcák a mi ingyen napszámosaink. Ingyen művelik meg fáinkat pusztítják el azok ellenségeit, a rovarokat. Hallgassátok meg csak Bársony István szép elbeszélését. Róluk szól!

c) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. a) Bársony István bemutatása.

b) Az olvasmány bemutatása.

Apró koldusok.

Mikor az őszi szél elsüvít a tarló fölött, a költöző madár megérzi az időt, hogy most már jobb, melegebb hazát kell keresnie, mert a régi fészek helyét nemsokára zúzmara és zimankó teszi rideggé. Útra is kél; felkap a magasba; s hallgató ajakkal, dal nélkül hagyja itt azt a jól ismert villágot, ahol a szép nyáron át annyira boldog volt. De hát mennie kell, mert itt a kopárság út lassanként tanyát; s az ő számára nem volna többé vigasztalás.

Mily régen eltűnt már a berekből a sárgarigó, a seregély, a gerlice, a fülemülék sokféle fajtája! Még akkor lombja volt a fának, mikor egyik-másik útrakelt: még virága is volt a mezőnek. A kis árva népség, mely utánok itt maradt, csodálatos bátorsággal néz bizonytalan sorsa elé; s oly életet él attól fogva, hogy bizony megérdemli az „*apró koldus*” nevezetet.

Nézzük csak meg őket egy kicsit.

íme, a havas mezőségen, ahol az apró kóró alig emelkedik ki a hóból, egy csapat *tengelic* száll pittyegve a gaz közé, s ahol egy kis bogáncs-kórót talál, azt boldogan megszállja valamenynyí. Nincs annál kedvesebb elegele téli időben ennek a tarka madárnak. Ugyanott látni közelében, kivált a kertek tájékán, a *piroshasú gyüggüt*, mely annyira hasonlít a kenderikéhez. Bent az udvar szemétdombját eliepi a *sármány*, melynek nincs többé hazája az erdőben, s az emberi lakásokat keresi föl, ahol egy kis hulladékot, egy kis alamizsnát talál. Az utak szélén, a kerékvágás hosszú vonalában, tollát borzongatva fut a *pipiske*; felmáz az égre; s csak akkor szól, ha valamelyik társát elrepülni látja feje fölött. A *veréb* az ott lábatlankodik köztük mindenütt a ház közelében; s mert otthonosabb, vakmerőbb is náluk. Félve búj elő a kis *ökörse*m a hóval borított sövény közül; az ínség kiszorítja őt is rejtekeiből.

A kerti sövény fonadéka közt lakik most a legtöbb ezek közül az „apró koldusok” közül; legföljebb a veréb merészkedik az eresz alá és a padlás zugaiba. Ott a sűrű gally közt is akad egy maroknyi szalma vagy száraz levél, mely alatt meg vannak óva a széltől és a hidegtől. Oda menekülnek a legtöbben, akik bizony azelőtt nem igen keresték egymás barátságát.

Jó ilyenkor messzire nem távozni a búvóhelyektől, mert ha lecsap közéjük az ölyv — mindnyájuknak ez a nagy rettegése, — akkor az a boldogabb, amelyik hamarabb megtalálja a sűrű gally közt ideig-óráig tartó menekvését.

Ilyen az életük most odakint a szegény kis madaraknak. Ugyancsak megszenvednek azért a kis könnyelműségért, amivel a nyarat átélhették. Akkor bezzeg nem kellett félniök, hogy vajjon lesz-e holnapra eleség. Pazarolhatták bátran a jóféle magvakat. Hej, de összeszednék most a legszegényebb murvafüvet is!

Nyáron alig pitymallott, már ébren voltak; s az első nap-sugárban megfürödve, vígan szálltak dalos ajakkal, amerre nekik tetszett. Most későn virrad. Ködös, párás a levegő; alig egy pár óráig tart számukra az egész nap. Csak nyolc óra felé oszlik a sötétség annyira, hogy érdemes eleség után látniök; de már délután négy órakor este van megint. Aki pedig jól nem lakott, az ugyan hoppon maradt aznapra! Pedig hányszor megtörténik ez velük, kivált olyankor, mikor egész nap hull a hó és fúj a szél! Még a hideg is sokkal elviselhetetlenebb nekik, ha hozzá még éhezniök is kell.

Éppen azért jól teszitek, ha — mikor az utcán, vagy a ház körül ilyen kis kéregető madarat láttok — egy kis kenyérmorzsát dobtok neki, mert ki tudja, evett-e szegényke aznap!

c) Az olvasmányt még egyszer elolvassuk. (Szómagyarázatok.)

d) Elmélyítés. Hogyan segíthetnénk ezeken az ártatlan „apró koldusokon”? Mit adjunk nekik enni? Én megmondom az ő étlapjukat. Nagyon szeretik a kendermagot, de a búza alját, az ocsút is. Még jobb, ha megfőzött faggyúba hintjük a magot s

úgy adjuk nekik. Igen ám, de ott a cica is, ő is szereti a faggyút! Akkor hát hogyan etessük kis madarainkat? Csináljunk madár-etetőt. Felrajzolom a táblára (esetleg természetben szemléltetem), hogyan kell elkészíteni. Ezt azután nem közelítheti meg a cica sem! Bezzeg vásik rá a foga, de nem tud felmászni rá még ő, a légtornász sem! Szeressük a kis hasznos madarakat, hiszen nekünk dolgoznak, nekünk tesznek hasznot áldásos munkájukkal. Háláljuk meg nekik jószágukat! (Közös osztály-etetőt készítünk, a tanulók fölváltva hozzák az eleséget, s ők maguk helyezik el az etetőben.)

III. Összefoglalás. a) Az olvasmány tartalmának rövid elmondatása. Néhány nap múlva számoljanak be arról írásban, mit láttak az etetőn?

1947. január 2. hete.

Általános iskola IV. osztály.

A tanítás anyaga: Az őzbak halála című olvasmány tárgyalása.

Nevelési cél: A szülői szeretet még az állatban is meg van.

Szemléltetés: Az őz képe.

Vonalkozás: Természetrajz = az őz életmódja.

V á z l a t.

I. Előkészítés. Hangulatkeltés. A téli hideg megsanyargatja az erdő vadjait is. Milyen az erdő élete? Csend, lopva óvakodó állatok suhanak tova táplálék után... De hol van most táplálék?

b) Célküzés.

II. Tárgyalás. Az olvasmány bemutatása.

b) Megbeszélés az olvasmány után, kinek mi tetszett, miért?

c) Tárgyalása és olvasása gondolatesoportonként:

1. Az őzbakot halálos lövés éri.

2. Az árvám maradt őz-család fájdalmának és a ragadozók lakmározásának leírása.

d) Elmélyítés. Mennyi ellensége is van az ártatlan, nekünk csak hasznot hozó állatoknak. Szenvednek ők is, örökös rettegés az életük... Még az ember is életükre tör... Tudta-e az a vadász, mit csinált? Ha tudta volna!?

3. Az olvasmány tartalmának elmondása.

d) Alaki tárgyalás. A mondat alanya főnév, névmás, melléknév.

III. Összefoglalás. Példamondatok elemzése a mondat alanyát vizsgálva.

1947. január 2. hete.

Általános iskola IV. osztály.

A tanítás anyaga: test, lap, sík- és görbe lapok.

Szemléltetés: A kocka és henger lapjai.

Megfigyelések: A tanterem falainak, padlójának, mennyezetének határlapjai. A kályha határlapjai.